

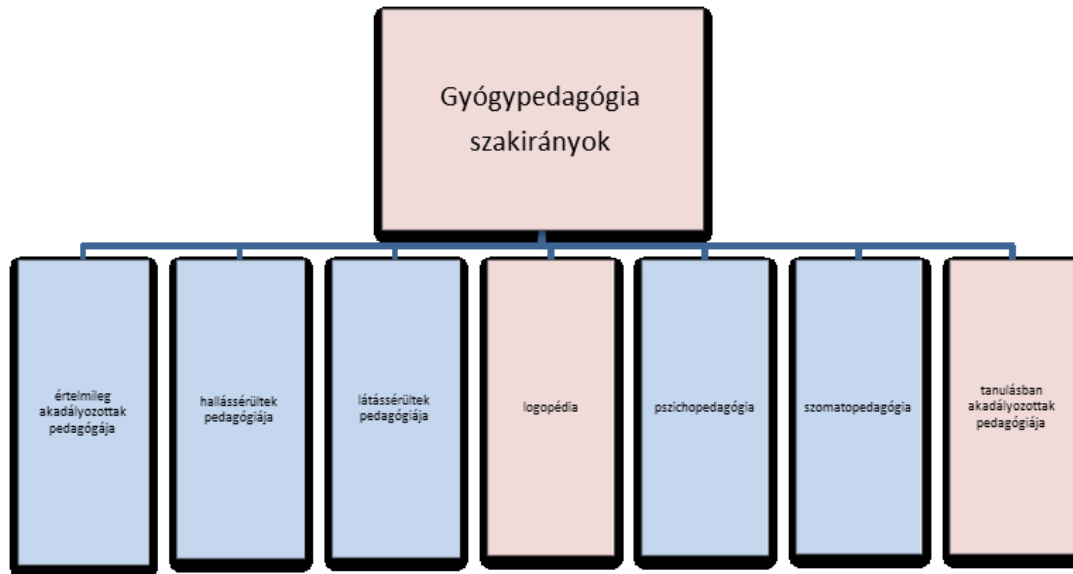
KENESEI ÉVA**A zeneterápia kurzus tapasztalatai a gyógypedagógusok képzésében a Kaposvári Egyetemen**

A közoktatás vonatkozásában egyre többet beszélünk az integrált nevelésről, annak gyakorlati megvalósulásairól. A pedagógusok kezében a zeneterápia egy igazi eszköz lehet a gyerekek nevelésében, a gyerekekkel való foglalkozásban. Bizonyos zenék hallgatása gyógyítóan hat az emberekre, a maguk formálta dallamok és ritmusok közben nonverbális kapcsolatok jönnek létre pedagógus és gyermek, gyermek és gyermek között. A pedagógusok felkészítésében lehetőség nyílik a témával való foglalkozásra a zenepedagógiai stúdiumokban, a tanítási gyakorlat során. A pedagógusok nevelőmunkája fejlesztés, és a zene mint eszköz jelenhet meg ebben a fejlesztésben. Zenével nemcsak zenére nevelünk. A gyógypedagógus-hallgatók tanulmányaik során fakultatív tárgyként foglalkoznak zeneterápiával.

Bevezetés

A közoktatás kapcsán egyre többet beszélünk az integrált/inkluzív nevelésről, annak gyakorlati megvalósulásairól. Ebben a vonatkozásban nagy szerepe van azoknak a pedagógusoknak, akik gyógypedagógia szakon végeznek. Természetesen még hatékonyabb pedagógiai munkára számíthatunk, ha a szakember egyben tanítói, tanári, fejlesztőpedagógusi oklevéllel is rendelkezik. Így egy pedagógusi munkakörben testesülhet meg a gyermekek együttnevelésének valódi integratív jellege.

Azok a szakemberek, akik gyógypedagógiai végzettséggel rendelkeznek, vagy hallgatóként a gyógypedagógia szakra járnak, nagyon szerteágazó, több tudományterületet felölelő képzésben részesülnek. A szakterületen ezért is van több specializáció, amelyek a képzésben elágazásokat jelentenek. Az általános képzésből ilyen elágazást jelentenek a választható szakirányok (1. ábra): értelmileg akadályozottak pedagógiája, hallássérültek pedagógiája, látássérültek pedagógiája, logopédia, pszichopedagógia, szomatopedagógia, tanulásban akadályozottak pedagógiája.

1. ábra: A gyógypedagógia szak szakirányai

„A képzés célja olyan gyógypedagógusok képzése, akik a gyógypedagógia és a határtudományai korszerű elméleti és módszertani ismereteinek, a gyógypedagógiai tevékenységekhez szükséges képességeknek, valamint a szakterületi és gyakorlati ismereteknek a birtokában képesek segítséget nyújtani a fogyatékos, sérült, akadályozott gyermekeknek, fiataloknak és felnőtteknek képességeik fejlesztéséhez, funkciózavaraik (kognitív, szociális, szomatikus, érzékelési, észlelési stb.) korrekciójához, illetve kompenzálásához, életviteli nehézségeik kezeléséhez, rehabilitációjukhoz, valamint környezetük rendezéséhez, társadalmi integrációjukhoz. Képesek továbbá választott szakirányukon a különböző fogyatékos, sérült, akadályozott népességcsoportok szakszerű segítségére, gyógypedagógiai fejlesztésére, nevelésére, oktatására, habilitációjára és rehabilitációjára” (15/2006. (IV. 3.) OM rendelet).

Ennek megfelelően találkozhatunk a gyógypedagógusokkal közoktatási és klinikai munkaterületeken, illetve a szakirányuknak megfelelő tevékenységekben. A Kaposvári Egyetem Pedagógiai Karán napjainkban közoktatási területen, tanulásban akadályozottak pedagógiája és logopédia szakirányokon történik az oktatás. A képzés megfelel az országosan megfogalmazott, korábban képesítési, 2006 óta képzési és kimeneti követelményekben megfogalmazott elvárásoknak. A képzésben a sokféle tantárgy mellett mindig helyet kapnak zenei tantárgyak is, bár nincs zenei alkalmassági vizsga a szakra jelentkező hallgatóknak. Itt szeretném megjegyezni, hogy intézményünkben óvodapedagógusok és tanítók képzése is folyik. Ezen szakokra nem vehető fel az a hallgató, aki sikertelen ének-zene alkalmassági vizsgát tesz. Ennek a vizsgának a követelményei ismertek a jelentkezők számára, az éves felvételi tájékoztató egy-

értelműen leírja azokat, és az alkalmassági vizsga a szakokat működtető bármely felsőoktatási intézményben letehető. Amiért szükségét éreztem ezt megemlíteni, az a gyógypedagógia szak követelményeiben megfogalmazott következő gondolatsornak köszönhető: „*az alapfokozat birtokában a gyógypedagógusok a közoktatási munkaterületen alkalmasak valamennyi műveltségi terület oktatási feladatainak ellátására*” (15/2006. (IV. 3.) OM rendelet). Tehát a művészetek műveltségi területen belül az ének-zene oktatási-nevelési feladatainak ellátására is. Szerencsés lenne a gyógypedagógia szakon is ennek értelmében az óvodapedagógus és a tanító szakokhoz hasonlóan az ének-zene alkalmassági vizsga bevezetése.

A tanulmány további részében csak egy kurzus – zene és terápia – részletesebb bemutatására szorítokozom, amelyet a 2010/11-es tanév második félévében oktattam a hallgatóknak. (A tantervi utalások minden esetben a tanulmányukat 2010 szeptemberében kezdő évfolyam mintatantervére vonatkoznak.)

Zene és terápia kurzus a gyógypedagógia szakon

Kötelezően választható tárgy

A tantárgy a kötelezően választható tárgyak között szerepelt a mintatantervben. A nappali tagozatos hallgatók azonban mindannyian választották ezt a tantárgyat. A képzés felelős vezetői is ajánlották a hallgatóknak, az előző félévi zenei tárgyat oktató kollégák szintén felhívták a figyelmüket a kurzus tanulásának lehetőségére.

A hallgatók megismerése

Minden tantárgy oktatása során alapvetőnek tartom a hallgatók megismerését. Ehhez általában különböző módszereket vesznek igénybe az oktatók, amelyek közül legjobban szeretem, ha a hallgatók az irányított témakörökben leírják a saját élettörténeteiket (life stories). Ebben a félévben három témakörre voltam kíváncsi: 1) a zenei előtanulmányokra; 2) a zenéhez való viszonyra; 3) a tantárgy választásának motivációjára. Ezeket az információkat tehát minden hallgató egy nyitott kérdésre adott válaszában leírta önmagáról, amely válaszokat azután feldolgoztam, rendszereztem.

Nézzük rögtön a zenei tanulmányokat. Az általam oktatott első évfolyamos hallgatóknak az első félévben már volt zenei órájuk, ahol éneklés, furulyajáték és zenei ismeretek álltak a középpontban. Ugyanakkor ennél szélesebben értelmezve beszélhetünk a hallgatók felsőoktatást megelőző zenei tanulmányairól. Az általános és középiskolai ének-zene órák mindenki

számára kötelezőek voltak. További mutató, ha a hallgató ezen túlmenően még zeneiskolás volt, kórusban énekelt, hangszeren/hangszereken tanult, zenekarban játszott. Így az általam tanított nappalis hallgatókról (58 fő) elmondható, hogy 62%-uk aktívan foglalkozott zenével a kötelező közoktatási ének-zene órákon túl is. Ez az arány is arra utalhat már, hogy a hallgatóknak pozitív a viszonyuk a zenéhez. Hatvan százalékuk írta, hogy szívesen hallgatnak zenét, többnyire mindent szeretnek meghallgatni. Azonban többen említik, hogy a hangulatuk is erősen befolyásolja, hogy mikor milyen zenét hallgatnak. A zenehallgatás mellett sokan írták, hogy szívesen játszanak szabadidejükben hangszereken, szeretnek énekelni, most is énekelnek kórusban, játszanak zenekarokban, hagyományőrző együttesekben. A tárgy választásának motivációjánál 24%-uk, azaz 14 fő tartja fontosnak a kreditérték beszámítását. Azért többen közülük is részletesen indokolják a zene és terápia kurzus választását. Álljon itt néhány kulcsszó azokból a gondolatokból, amelyeket leírtak a hallgatók: *érdekli, szereti a zenét, szívesen foglalkozik zenével, segítheti a későbbi munkáját, fontosnak, hasznosnak tartja, tanításhoz szükséges, kíváncsiság, zene hatása, gyógyító ereje, hangszerek megismerése* egyaránt szerepel a felsoroltak között.

A foglalkozások csomópontjai

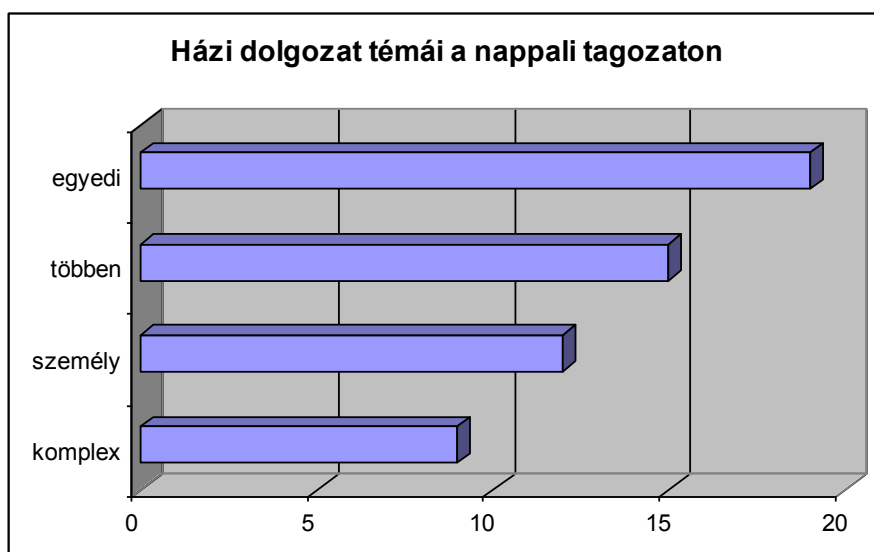
Szeretném röviden bemutatni, hogy a félév során milyen csomópontokra helyeztem a hangsúlyt a hallgatókkal való foglalkozásban. Először is tisztáztuk, hogy a tantárgy épít a korábbi tanulmányaikra, és ugyanakkor lehetőséget nyit a későbbi munkájukhoz. Itt megemlíteném azt a polémiát, hogy vajon hol legyen a tárgy a képzés teljes vertikumában. Melyik félévben optimális ezzel foglalkozni? Ha a képzés elején van, akkor érdemes építeni a korábbi tanulmányokra, és hangsúlyozni, hogy a későbbi félévekben történő stúdiumokhoz hogyan kapcsolódnak a tanultak, illetve hogyan lehet továbbképzésben alaposabban elsajátítani az itt kapott alapokat. Amennyiben a képzés végén van a tárgy, abban az esetben az elsajátított szakmai ismeretekre lehet támaszkodni, de a speciális továbbképzés fontosságára itt is fel kell hívunk hallgatóink figyelmét. A feldolgozásra kerülő témákban érintettük a zeneterápia történetét, jelenét, elméletét és gyakorlatát. Külön hangsúlyoztuk a prevenció szerepét, a zeneterápia helyét, fajtáit a terápiák rendszerében. Fontos témaként kezeltük a zene transzferhatását, az improvizációt, a vokális és instrumentális lehetőségeket, a zenehallgatás szerepét.

Külön foglalkoztunk olyan pedagógusok munkásságával, akik korukban, sőt napjainkig példát mutatnak a zene erejének hasznosítására. Így foglalkoztunk Kodály Zoltán zenei filozófiája (Szőnyi 1987; The Kodály concept 2007) mellett többek között az Orff-módszerrel (Orff 1978; Meyer 1985; Haselbach 1990; Orff 1994), az Ulwila- módszerrel (Ullrich–Vető

1997), taglaltuk Maria Montessori (2011) gondolatait, alkalmaztuk Kokas Klára (1983, 1992, 2007) zenepedagógiai gyakorlatát, építettünk Sáry László (1999) kreatív gyakorlataira a foglalkozásokon. Minden alkalommal igyekeztem egy-egy témát az elméleti bemutatás mellett a gyakorlatban is kipróbálni a hallgatókkal. Miután azt hangoztattam, hogy a tanulásnak itt nincs vége, azaz a kurzus befejezése után is tanulmányozható szakirodalomra hívtam fel figyelmüket, interneten elérhető anyagokat, zenéket, intézményeket mutattam be. Ezzel igyekeztem egy nyitott kurzus lehetőségét biztosítani, amely utat mutat számukra a további tanulmányokhoz.

A kurzus követelménye és a hallgatók tanulmányi eredménye

A kurzus követelménye volt az órán való aktív megjelenés mellett a zárthelyi dolgozat megfelelő szintű megírása, valamint egy otthoni dolgozat elkészítése. A zárthelyi dolgozat témái felölelték a teljes félévi tananyagot. A házi dolgozat témakörét a feldolgozott témák érintésével a hallgatók szabadon választhatták meg. Ennek megfelelően nagyon heterogén területek feldolgozására került sor, amelyet a házi dolgozatok témái is igazolnak (2. ábra).

2. ábra: A házi dolgozatok témái

Összesen 55 hallgató adta be házi dolgozatát. Kilenc fő komplex témát dolgozott fel egy-egy foglalkozás megtervezésével, illetve a hospitálások teljes leírásával. Személyhez (Kodály, Orff, Montessori, Kokas, Dalcroze) kapcsolódó témát fejtett ki 12 fő. Többen foglalkoztak azonos témával: zeneterápia (4), autizmus (4), hangterápia (3), dadogás (2), hiperaktivitás (2), azaz 15 fő. Tizenkilenc hallgató választott témája egyedi, amelyek a következők voltak: zene és mozgás, néptánc, táncterápia, fejlődéslélektan, esélyegyenlőség, halmozottan hátrányos

helyzet (HHH), agresszió, beszédfigyelmesség, tolerancia, empátia, értelmi fogyatékos, figyelemkoncentráció, népszokások, néphagyomány, tanulási zavarok, asztmás gyermekek, tanulás segítése, Mozart-hatás, sajátos nevelési igény (SNI), tanulásban akadályozottság. A beadandó dolgozat követelményeit a félév elején ismerttettem a hallgatókkal.

1. Vagy egy probléma kiválasztása, annak indoklása, majd elméleti háttérének felvázolása, végül pedig zenei gyakorlatokkal, feladatokkal, zenehallgatással stb. való kidolgozása.
2. Vagy egy zenepedagógus munkájának kiválasztása, annak indoklása majd munkájának rövid elméleti felvázolása, végül pedig a fejlesztésben használható zenei gyakorlatainak, feladatainak, zenehallgatási anyagainak stb. alkalmazása a tanulókkal való foglalkozáson.
3. Mindkét esetben felhívtam a figyelmet a választott szakiránynak (tanulásban akadályozottak pedagógiája vagy logopédia) megfelelő dolgozat készítésére.

A hallgatók nagyon komolyan vették féléves munkájukat, a tanórákon aktívan részt vettek, a zárthelyi dolgozat megírására felkészültek, a házi dolgozatukat a szükséges irodalmi háttér feldolgozásával végezték el. Így az évfolyam tanulmányi átlageredménye 4,3 lett, az osztályzatok megoszlását a nappali tagozaton a 3. ábra mutatja.

3. ábra: Osztályzatok megoszlása a nappali tagozaton

A felsőfokú tanulmányoknak az is fontos mutatója, hogy hányan beszélnek idegen nyelveket, hányan rendelkeznek nyelvvizsgával. Az első évfolyamos hallgatók 78%-ának volt már nyelvvizsgája, német (22 fő), angol (20 fő) és latin (1) nyelvekből. Ez is segítette őket abban,

hogy idegen nyelvű tanulmányokat is olvassanak, előadásokat hallgassanak, foglalkozásokat megnézzenek a témakörök feldolgozásához. A hallgatók már elsős korukban elhatározták, hogy szívesen tanulnának az ERASMUS program keretében külföldön is, amelyre potenciális érdeklődőként 33 fő, azaz az évfolyam 60 %-a jelentkezett a szóbeli megkérdezés alkalmával.

A levelező tagozatos hallgatók munkájának elemzése

A nappali képzés mellett levelező tagozaton is felvehették a tárgyat a hallgatók. Mindössze 15 hallgató végezte el a kurzust, szintén 4,3 tizedes átlagos eredménnyel, az osztályzatok megoszlását pedig a 4. ábrán követhetjük nyomon. A levelező hallgatók többnyire másoddiplomások, így a zenei előképzettségükbe egy korábbi felsőfokú tanulmány is pozitívan megjelenhet. Ilyen például a tanítóképzés, amely szakon még ének-zenei szakkollégiumot/műveltségterületet is végezhet a hallgató. Ekkor zenéből egy speciális, több tantárgyas intenzív képzésben részesül, amely végzettség feljogosítja az 1–6. osztályos ének-zenei feladatok ellátására. Ebben az esetben magas szintű zenei képzettséggel rendelkezik a hallgató. A levelezős hallgatók kétharmada jelezte korábbi zenei tanulmányait, minden zenét szívesen meghallgatnak, maguk is játszanak hangszeren (zongora, hegedű, furulya), énekelnek kórusban. A tárgy választását már legtöbbször praktikus okokkal magyarázták, hiszen a munkahelyi, a családi indíték minden esetben a tárgy választását magyarázta. A beadandó dolgozat témái között Kodály Zoltánt (4) és Kokas Klárát (3) többen választották, a további feldolgozott témák között egyaránt szerepelt Orff- és az Ulwila-módszer, kórházi hospitálás, játék, ringató, megkésett beszédfejlődés, tanulási zavar és a figyelem fejlesztése.

4. ábra: Osztályzatok megoszlása a levelező tagozaton

A hallgatók a második tanévtől kezdik meg szakirányú tanulmányaikat, így a következő félévtől az évfolyam kétharmada tanulásban akadályozottak pedagógiája szakirányon, harmada pedig logopédia szakirányon folytatja gyógypedagógiai tanulmányait. Bízom abban, hogy a különböző tantárgyak témaköreinek feldolgozásában többször is érintik a zene és terápia tantárgyban elsajátítottakat. Szeretném, ha folytatnák a hallgatók választott témájuk további gondozását, és szakdolgozatként, esetleg tudományos diákköri dolgozatként leadnák azokat. Remélem, hogy majd a képzés befejezéséhez közeledve egyre többen szeretnék folytatni tanulmányaikat, és egy zeneterápiás szakirányú továbbképzésben sajátítják el a zeneterapeuta működéséhez szükséges mélyebb, speciálisabb szakmai ismereteket.

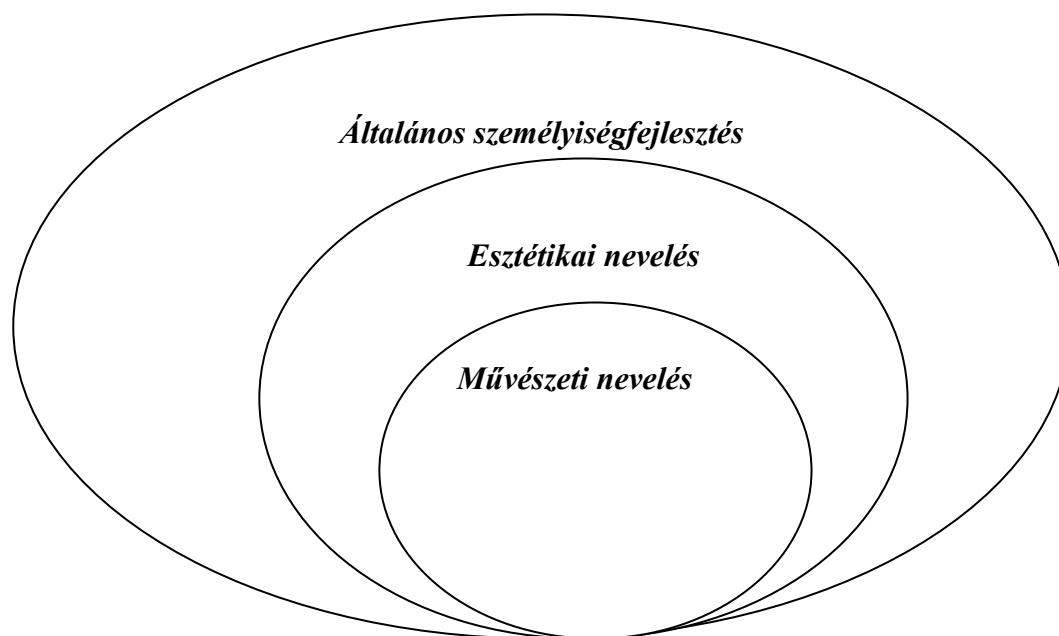
Összegzés

A pedagógusok kezében a zeneterápia igazi eszköz lehet a gyerekek nevelésében, a gyerekekkel való foglalkozásban. Bizonyos zenék hallgatása gyógyítóan hat az emberekre, a maguk formálta dallamok és ritmusok közben nonverbális kapcsolatok jönnek létre pedagógus és gyermek, gyermek és gyermek között. A pedagógusok felkészítésében lehetőség nyílik a témával való foglalkozásra a zenepedagógiai stúdiumokban, valamint a tanítási gyakorlat során. A zene szerepének változása a történelem során a személyiségfejlesztésben a különböző korokban más-más jelentőséggel bírt. A pedagógusok nevelőmunkája fejlesztés, és a zene mint eszköz jelenhet meg ebben a fejlesztésben. „... *a zenével nemcsak zenét tanulunk... az ének felszabadít, bátorít, gátlásokból, féltékenységéből kigyógyít. Koncentrál, testi-lelki diszpozíciót javít, munkára kedvet csinál, alkalmasabbá tesz, figyelemre-fegyelemre szoktat. Hogy egész embert mozgat, nemcsak egy-egy részét. Megszeretteti az iskolát. Fejleszt a közösségi érzést... a zene nemcsak zenére tanít*” (Kodály 1956, 304–305).

A diákok iskolai teljesítményét elsősorban a tanárok minősége határozza meg. Az oktatási rendszerek sikeres fejlesztése érdekében végzett kutatásokban három tényezőt emelnek ki: megfelelő emberek váljanak tanárrá, eredményes oktatókká képezzék őket, és a lehető legjobb oktatást kapja meg minden gyermek. Ezek a kutatási következtetések olvashatók a McKinsey-jelentésben (Barber–Mourshed 2007), a magyar közoktatás megújítására tett javaslatokban (Kárpáti 2008) és az OECD (Organisation for Economic Cooperation and Development) nemzetközi tanárkutatás eredményeiben is (Hermann 2009). Ekkor beteljesedhet, az egyre bővülő-mélyülő három pedagógiai kör – a művészeti nevelés, az esztétikai nevelés, az általá-

nos személyiségfejlesztés – elméletének és gyakorlatának az egysége, összhangja, harmóniája (5. ábra), melyet újként a nevelés történetében Kodály Zoltán alkotott meg (Mészáros 1997).

5. ábra: A három pedagógiai kör egysége

A hallgatók képzésében azonban ennél tágabbra nyitjuk a horizontot, és megismertetjük velük azokat a – számunkra alternatív – lehetőségeket is, amelyeket a világban alkalmazott zenepedagógiai módszerek jelentenek (Campbell 1991; Hegyi 1996; Kenesei 1994; Nielsen 2007). Ennek a horizontnak a nyitására azáltal is törekszünk, hogy a hallgatók a zenei tantárgyak széles vertikumát választhatják (művészeti nevelés, zene és terápia, hangszerjáték, zenei nevelés, zeneirodalom, az ének-zene tanításának módszertana, zeneterápia és módszertan a gyógypedagógiában) a képzés teljes ideje alatt.

BIBLIOGRÁFIA

15/2006. (IV. 3.) OM rendelet az alap- és mesterképzési szakok képzési és kimeneti követelményeiről. 2. számú melléklet a 15/2006. (IV. 3.) OM rendelethez. Az alapképzési szakok képzési és kimeneti követelményei. X. Pedagógusképzés képzési terület. 4. Gyógypedagógia alapképzési szak. (Hatályos: 2010.05.31.) Magyar Hivatalos Jogszabálytár. Hatályos Jogszabályok Hivatalos Gyűjteménye. Budapest : Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó. [CD-ROM] 2012/12. 2012. november 30-i állapot szerint.

- Barber, Michael–Mourshed, Mona (2007): Mi áll a világ legsikeresebb iskolai rendszerei teljesítményének hátterében? In: McKinsey&Company honlapja. [online] McKinsey&Company, 2007. 56 p. [2014. 08. 06.] < URL: http://www.mckinsey.com/App_Media/Reports/SSO/Worlds_School_Systems_Final.pdf
- Campbell, Patricia Shehan (1991): Lessons from the world: A cross-cultural guide to music teaching and learning. New York : Schirmer Books, 1991. 320 p. [doi: 10.5860/choice.29-1442](https://doi.org/10.5860/choice.29-1442)
- Hermann Zoltán et al. (2009): TALIS „Teaching and Learning International Survey”: Pedagógusok az oktatás kulcsszereplői. Összefoglaló jelentés az OECD nemzetközi tanárkutatás (TALIS) első eredményeiről. In: Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet honlapja. [online] Budapest : Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet, 2009. 46 p. [2014. 08. 06.] < URL: http://www.nefmi.gov.hu/letolt/kozokt/talis_090618.pdf
- Kárpáti Andrea (2008): Tanárképzés, továbbképzés. In: Fazekas Károly et al. (szerk.): Zöld könyv a magyar közoktatás megújításáért. Budapest : Ecostat, 2008. 193–215. p.
- Kenesei Éva (1994): Alternatív lehetőségek a zenepedagógiában. Budapest : Tárogató Kiadó, 1994. 116 p.
- Kodály Zoltán (1956): Tanügyi bácsik! Engedjétek énekelni a gyermekeket. In: Bónis Ferenc (szerk. 1982): Kodály Zoltán: Visszatekintés. I. kötet. Budapest : Zeneműkiadó Vállalat, 1982. 304–308. p.
- Kokas Klára (1983): Képességfejlesztés zenei neveléssel. Budapest : Zeneműkiadó, 1982. 120 p.
- Kokas Klára (1992): A zene felemeli kezeimet. Budapest : Akadémia Kiadó, 1992. 205 p.
- Kokas Klára (2007): Öröm, bűvös égi szikra: Multimédiás DVD-ROM tanításaimról. Budapest : Kokas Klára magánkiadása, 2007.
- Meyer, Heinz (1985): Arbeit mit Orff- Instrumenten im Musikunterricht. Frankfurt am Main : Verlag Moritz Diesterweg, 1985. 83 p.
- Mészáros István (1997). Kodály Zoltán. In: Mészáros István: Magyar iskola: 1996–1996. Előadások, cikkek, beszédek. Budapest : Eötvös József Könyvkiadó, 1997. 290–294. p.
- Montessori, Maria (2011): A gyermek felfedezése. Budapest : Cartaphilus Könyvkiadó, 2011. 288 p.
- Nielsen, Frede V. (2007): Music (and Arts) Education from the Point of View of Didaktik and Bildung. In: Bresler, Liora (Ed.): International Handbook of Research in Arts Education. Dordrecht : Springer, 2007. 265–286. p. [doi: 10.1007/978-1-4020-3052-9_17](https://doi.org/10.1007/978-1-4020-3052-9_17)

Orff, Carl (1978): Musik für Kinder 1. Im Fünftenraum. Orff- Schulwerk. Mainz : Schott 's Söhne, 1978. 155 p.

Orff, Gertrud (1994): Orff zeneterápiájának alapfogalmai. Budapest : Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola, 1994. 89 p.

Sáry László (1999): Kreatív zenei gyakorlatok. Pécs : Jelenkor Irodalmi és Művészeti Kiadó, 1999. 157 p.

Szőnyi Erzsébet (1987): Kodály Zoltán nevelési eszméi. Tankönyvkiadó, Budapest. 1987. 96 p.

The Kodály concept of music education in practice : With a representative selection of demonstration class videos from kindergarten to secondary school and choir. (DVD) Kecskemét : Foundation for the Kodály Institute, 2007.

Ullrich, Heinrich – Vető Anna (1997): Ulwila színes kotta. Budapest : Down Alapítvány, 1997. 100 p.

KENESEI, ÉVA

THE EXPERIENCES OF A MUSIC THERAPY COURSE IN THE TRAINING OF SPECIAL NEEDS TEACHER
TRAINEES AT THE UNIVERSITY OF KAPOSVÁR

In terms of public education, integrated education and its practical application receive increasing attention. For teachers, music therapy may be a proper tool for educating children. Listening to certain pieces of music has a calming effect on people. While creating music and rhythm, non-verbal connections are formed between teacher and child, or child and child. In teacher training, teaching practice provides an opportunity to get engaged in this topic. Teachers' educational and developmental work may be a useful tool in this progress. By using music, we do not only teach music. Special needs teacher trainees receive music therapy as an optional subject.